

PROGRAMMANUS

PRODUCENT: TOVE JONSTOIJ

PROJEKTLEDARE: HELEN RUNDGREN

BESTÄLLNINGNUMMER: 102517/RA1

SKAPELSEMYTER

I GRYNINGEN

Efter Mayaindianernas skapelseberättelse Popol vuh

Av: Tove Jonstoj

I rollerna:

BERÄTTAREN: Tove Jonstoj

TEPEU, Skaparen: Isa Aouifia

GUCUMATZ, Livgivaren: Anita Wall

HIMLENS HJÄRTA: Jörgen Thorsson

LERMÄNNISKA: Fredrik Meyer

TRÄDOCKA: Liv Mjönes

TRE MÄNNISKOR: Ellinor Bengtson, Sigrid Bengtsson och Laura
Jonstoj Berg

Musik: Gustav Lofstrand

Scen 1. Tystnad

BERÄTTAREN

Det här är den första berättelsen. Här är himlen, alldeles ensam. Här är havet, alldeles ensamt. Vad som skulle kunna finnas, finns helt enkelt inte. Bara krusningar på vattenytan.

I tystnaden väntar förfäderna, Gucumatz och Tepeu, livets mor och far. Högt däruppe finns Himlens Hjärta. Tre gudar. Men här finns ingen som kan säga deras namn, ingen som kan minnas dem eller tacka dem. Det här är livets morgon. Allting väntar.

Scen 2. Ordet kommer och jorden skapas

(BADABOOOM! Blixtar och dunder.)

BERÄTTAREN

I tystnaden slår ordet ner. Som åska river ordet upp himlen och som en blixt skjuter det ner i vattnet. (Tepeu harklar sig) Och där i vattnet får Tepeu och Gucumatz syn på varandra. (Tepeu testar rösten) Och eftersom ordet nu finns kan de tala med varandra.

TEPEU

Hej

GUCUMATZ (Harkling)

Skönt att kunna prata äntligen! Och du är...?

TEPEU

Tepeu heter jag. Du kan kalla mig Skaparen. Och du?

GUCUMATZ

Gucumatz, men det går bra att säga Livgivaren.

TEPEU

Gucumatz. Vet du vad jag tycker?

GUCUMATZ

Nej.

TEPEU

Jag tycker att det är för tomt här.

GUCUMATZ

Håller med, håller med.

TEPEU (Plaskar lite stillsamt)

Och för blött. Och för mörkt.

GUCUMATZ

Tepeu, precis vad jag skulle ha sagt. Om inte du hade sagt det förstås.

TEPEU

Det borde bli någon slags ... någonting.

GUCUMATZ

Ja.

TEPEU

Något fast som inte bara är vatten. Nu vet jag! Jord!

GUCUMATZ

Vad är jord?

TEPEU

Du fattar när du ser det.

GUCUMATZ

Vad är det som händer?

(Jordbävningdån. Vatten forsar.)

GUCUMATZ

Det reser sig något ut havet. Något stort och mörkt.

TEPEU

Jag tror att det där är jord som kommer upp.

(Svisch. Himlens hjärta kommer susande genom luften. Landar med en duns.)

HIMLENS HJÄRTA

Hej! Vad gör ni?

GUCUMATZ

Himlens Hjärta! Har du kommit ner från himlen?

HIMLENS HJÄRTA

Ja. Vadå, vad är det för buller härnere? Vad har ni gjort?

GUCUMATZ

Inget! Tepeu och jag tyckte att det var så tomt här så vi började prata lite idéer bara.

TEPEU

Men nu verkar det som om, som allt vi säger händer.

HIMLENS HJÄRTA

Vadå? Hurdå?

TEPEU

Titta nu, titta nu... "berg!"

(BOOOM! Explosionsljud när bergen stiger upp ur havet)

HIMLENS HJÄRTA

Berg! Du har gjort ett berg!

TEPEU (skrattar)

Aa!

GUCUMATZ

Okej. Tysta nu. Nu testar jag. Träääääd!

(KNAATAAK, kniiiirrrk, något långt växer ut snabbt)

HIMLENS HJÄRTA

Åh, åh, åh! Vad många träd!

(Träd knakar upp överallt)

GUCUMATZ

Det går ju bra det här.

HIMLENS HJÄRTA

Okej, jag måste också få skapa någonting. Ehm Åska! Blixtar!

(Åska. Dunder. Blixtar)

HIMLENS HJÄRTA

Man bara säger ordet och så händer det! Åska, blix!

TEPEU

Sluta. Himlens Hjärta Sluta!

HIMLENS HJÄRTA (Fnissar)

Vadå, men jag gillar åska!

TEPEU

Det är faktiskt inte roligt.

HIMLENS HJÄRTA (Gucumatz och Himlens hjärta skärper sig)

Okaj, Okej, okej. Förlåt, förlåt, förlåt.

(Bullret tystnar. Stilla vatten. Några droppar. En vind.)

GUCUMATZ

Kan jag gå nu?

TEPEU

Gå?

GUCUMATZ

Ja, är vi inte klara?

TEPEU

Men. Tycker du inte det är lite väl tyst och lugnt? Och lite mörkt kanske?

GUCUMATZ

Nej. Jätteskönt tycker jag.

TEPEU

Vill du ha tyst och lugnt, så lägg dig i graven då.

GUCUMATZ

Jag hade bara tänkt vila mig lite. Jag hade inte tänkt å dö.
Vi är ju Skaparen och Livgivaren. Vi kan väl inte dö?

(Tystnad. Vattendroppar. En tyst vind)

GUCUMATZ

Eller kan vi det? Tepeu, kan vi det?

TEPEU

Jag vet inte.

GUCUMATZ

Jamen, Himlens Hjärta, vad säger du? Kan vi dö?

HIMLENS HJÄRTA

Jag vet inte. Fast när man tänker på det ... varför skulle
vi leva i evighet?

TEPEU

Vi kommer att dö. Jag förstår det nu. Vi har skapat allt,
och vi har tänkt på allt. Men vem tänker på oss? Vem kommer
ihåg oss?

GUCUMATZ

Ja, du har rätt. Vi behöver någon som kan be till oss och
beundra oss. Vi - Gucumatz och Tepeu - som skapade allt!

HIMLENS HJÄRTA

Meh! Hallå, jag då? Vadå ska jag, är jag helt bortglömd nu eller vad?

TEPEU

Ja, men du har ju inte direkt skapat något än... Jag vet! Du kan prova att göra de där sakerna som ska komma ihåg oss.

GUCUMATZ

Ska det vara saker? Jag tycker de ska sjunga.

HIMLENS HJÄRTA

Det är ju jättesvårt. Varför ska jag göra det svåraste?

GUCUMATZ

Ja, men du vill väl bli ihågkommen? Och leva i evighet?

HIMLENS HJÄRTA

Ja det är klart.

TEPEU

Om du inte lyckas. Då dör vi.

HIMLENS HJÄRTA

A, jag fattar.

Scen 3. Djuren skapas

BERÄTTARE

Himlens Hjärta gjorde sitt bästa. Fast det var helt mörkt skapade han alla djur.

(Djurläten)

HIMLENS HJÄRTA

Så! Så! Flyg iväg, flyg iväg. Å skutta, skutta iväg, spring,
å slingrar, titta den slingrar iväg där. Och så iväg nu
allihopa och gör, gör bon åt er i skogar och i berg.

HIMLENS HJÄRTA (Ropar åt djuren som ger sig av)

Och kom ihåg oss!

GUCUMATZ (Nynnar. Plask i vatten)

TEPEU

Gucumatz här ligger du och guppar som vanligt i mörkret.

GUCUMATZ

Ja det går väl bra? Jag tycker Himlens Hjärta lyckades
riktigt bra med de där djuren.

TEPEU

Jaså det tycker du?

HIMLENS HJÄRTA

Tepeu. Du ska alltid klaga på allt jag gör.

TEPEU

Nej, nej, nej förlåt, förlåt. Du har varit jätteduktig,
Himlens Hjärta, men vi måste väl pröva dem? Se om vår plan
fungerar?

GUCUMATZ (Kommer upp ur vattnet)

Okej. Vi letar reda på djuren. Kom.

(Prassel av kvistar. De tar sig fram genom djungeln)

GUCUMATZ

Aj!

(Ett djur skumpar fram)

HIMLENS HJÄRTA

Ahh, ett rådjur! Rådjur, stopp! Stanna rådjur!

(Rådjuret stannar)

HIMLENS HJÄRTA

Rådjur, säg något!

(Djuret frustar)

TEPEU

Skrik, ropa, någonting!

(Fågelkvitter)

GUCUMATZ

Men. En fågel!

HIMLENS HJÄRTA

Ja.

GUCUMATZ

Sjung en sång om oss!

(Kvittrar)

GUCUMATZ

Jag förstår inte!

TEPEU

Det är inte ord.

(Djurljud)

HIMLENS HJÄRTA

Hörni, tacka oss! De kan väl i alla fall säga TACK.

GUCUMATZ

De kan inte.

HIMLENS HJÄRTA

Det här var inte bra. Så har dem redan fått ungar. De kommer sprida sig överallt och ta över allting.

TEPEU

De kommer att leva och vi dör.

GUCUMATZ

Kom vi går hem. Du får försöka igen Himlens Hjärta.

Scen 4. Andra försöket: Lerfigurerna

HIMLENS HJÄRTA

Jag ska tänka på någonting bra. Ah, ah, ah... Jag har en ny idé. (Ljud av lera) Lera. Va? Men vadå man kan göra vad som helst av lera.

HIMLENS HJÄRTA (Formar lera) (Ljud av lera)
Kolla, ett litet huvud... Kroppen på det där... Armar...å ben.
Färdig!

GUCUMATZ
Åh! Nu ser vi om den funkar! Försök nummer 2: (Marimba-
virvel) Lerfigurer! Av Himlens Hjärta!

HIMLENS HJÄRTA
Funkar! Funkar! (Leran bubblar i vattnet). Ja, den står upp!

LERMÄNNISKA (Blubbgurgel)

HIMLENS HJÄRTA
... Neeeej

GUCUMATZ
Nej.

TEPEU
Den viker sig. Den kan inte stå upp.

HIMLENS HJÄRTA
Den har ögon att se med!

TEPEU
Jo men de bara stirrar åt samma håll.

HIMLENS HJÄRTA
Den har en mun!

TEPEU
... det är bara ett tomt håll.

LERMÄNNISKA

(Människopladder - nonsens)

GUCUMATZ

Det känns inte som om den respekterar oss.

LERMÄNNISKA

(Människopladder - nonsens)

HIMLENS HJÄRTA

Okej. Okej. Ni har rätt. Den funkar inte.

(Gurgel)

GUCUMATZ

Nej.

TEPEU

Det går inte det här. Vi kommer att dö här i mörkret. Ingen kommer veta att vi fanns.

HIMLENS HJÄRTA

Jag ger upp. Nu får ni försöka själva.

Scen 5. Tredje försöket: Trämänniskorna

BERÄTTARE

Tepeu och Gucumatz gick till de klokaste andarna som fanns: Dag-Modern och Grynings-Modern. De sa:

"Ge inte upp. Det kommer att gå bra. Strax före gryningen kommer ni att göra något som heter människor. Ni kan pröva att göra dem av trä."

GUCUMATZ

Jag försöker i alla fall.

(Stånk och pust. Sågar. Snickrar. Filar)

GUCUMATZ

Är ni beredda?

HIMLENS HJÄRTA

Ja.

GUCUMATZ

Försök nummer tre: Trämänniskor! (Marimba-virvel)

TRÄMÄNNISKA (Glatt ljud)

HIMLENS HJÄRTA

Åh!

TRÄMÄNNISKA

Åh!

HIMLENS HJÄRTA

Bra gjort Gucumatz!

TRÄMÄNNISKA

Bra gjort.

HIMLENS HJÄRTA

Vilka fina små ansikten!

TRÄMÄNNISKA

Ans...ikten

HIMLENS HJÄRTA

De kan stå upp! ... Och de kan gå!

(Stapplande steg)

TEPEU

Ja men det verkar inte som om, som om de vet vart de ska. De bara går runt, runt.

TRÄMÄNNISKA

Runt.

TEPEU

Och deras armar och ben är stela.

TRÄMÄNNISKA

Runt, jag går runt.

TEPEU

De är som dockor.

HIMLENS HJÄRTA

Hallå där människa!

TRÄDOCKAN

Männ...iska?

GUCUMATZ

Jag är Gucumatz! Känner du inte igen mig?

TRÄDOCKAN

Gucumatz? Gucumatz? Nej.

HIMLENS HJÄRTA

Kolla de har ingen själ! De kommer aldrig att komma ihåg någonting.

TRÄDOCKAN

Vad mörkt det är.

Scen 6. Fjärde försöket

HIMLENS HJÄRTA

Det här var för svårt.

GUCUMATZ

Nej! Ge inte upp!

TEPEU

Å vad jag är trött på det här mörkret. Hur ska man kunna skapa när man inte ser något?

HIMLENS HJÄRTA (Knaprar på någonting) (Knaper, knaper)

GUCUMATZ

Vad tuggar du på?

HIMLENS HJÄRTA

Ett litet korn bara. Det ligger lite här och var på marken. Det är bara att plocka. Känn, känn med händerna på marken.

GUCUMATZ

Är det gott?

HIMLENS HJÄRTA

Ah, nu fick jag en idé. Vi kan göra människor av de här kornen!

HIMLENS HJÄRTA

Ni tar såhär, ta två, tre... bara samla ihop dem...

GUCUMATZ

Jaja.

HIMLENS HJÄRTA

Allihop. Bara lägg dem i här och sen ska vi bara... kolla man tar två...

BERÄTTAREN

De tre gudarna gjorde en deg av majs och de knådade varsin liten figur.

HIMLENS HJÄRTA

... vatten så blir det en deg, och så, där. Sådär.

GUCUMATZ

Får jag presentera: Majs-människor! Å Himlens Hjärta!... Vad fin din är!

HIMLENS HJÄRTA

Jag är ganska nöjd själv faktiskt.

GUCUMATZ

Ja.

TEPEU

Här är min! Den går.

GUCUMATZ

Och min kan se. Vänd dig om lilla människa! ... Den lyssnar på mig!

HIMLENS HJÄRTA

Det blir ljus. Det här måste vara gryningen! Det är precis som Dag-Modern och Grynings-Modern sa ju!

MÄNNISKA 1

Vad fint det är här!

GUCUMATZ

De pratar!

MÄNNISKA 1

Gucumatz. Har du gjort allt detta?

GUCUMATZ

Mm.

MÄNNISKA 3

Skaparen, har du gjort allt detta?

TEPEU

Ja.

MÄNNISKA 2

Himlens Hjärta, har du gjort det här?

HIMLENS HJÄRTA

Ja! Vi har gjort allt detta tillsammans!

MÄNNISKA 3

Vi ska aldrig glömma er!

GUCUMATZ

Åh!

MÄNNISKA 1

Ni har gjort oss så bra. Vi känner oss så BRA.

MÄNNISKA 2

Ja, perfekta!

TEPEU

Men vänta lite nu. Ursäkta en vän av ordning. Jag skulle vilja ställa några raka frågor här: Har ni människor en själ?

MÄNNISKA 3

Ja det är klart vi har en själ!

MÄNNISKA 2 (nynnär)

Och vi kan sjunga också!

GUCUMATZ

Sjunga! Precis som jag ville!

MÄNNISKA 2

Aa.

TEPEU

Men förstår ni allt vi har gjort åt er, frukter, jord,
floder, allt?

MÄNNISKA 3

Ja. Det är klart.

TEPEU

Ska ni inte se er omkring lite mer?

MÄNNISKA 1

Nej vi ser allt härifrån. Vi kan se allt. Vi förstår allt.

(De tre människorna nynnade på sin sång)

TEPEU (Viskar till de andra)

Lyssna på mig. Det här funkar ju inte.

GUCUMATZ

Vaddå?

HIMLENS HJÄRTA

Vad är det för fel? Kom igen, Tepeu, vadå, du ska alltid
hitta fel på allting!

TEPEU

Åhh. Men fattar du inte?

HIMLENS HJÄRTA

Vadå?

TEPEU

De ser **för** bra. En människa ska inte kunna se hela världen
i en blick. De ska inte förstå allt. De kommer att tro att

de är gudar och så glömmer de oss. Och vi dör.

GUCUMATZ

Nej. Vad ska vi göra?

HIMLENS HJÄRTA

Du får inte döda dem! Kom ihåg, de har en själ!

TEPEU

Nej, de ska leva. Vi får lägga en dimma över deras ögon.

Himlens Hjärta, gör såhär haaaah!

(Andas som när man ska göra imma på en ruta. Haaaaahhhh)

HIMLENS HJÄRTA

Vadå?

TEPEU

Men gör så på deras ögon. Haaah!

HIMLENS HJÄRTA (Andas som när man gör imma)

Okej. Haaahhhhh.

TEPEU

Såja. Nu kan de bara se bra på nära håll.

BERÄTTAREN

Människorna somnade den kvällen i en enda röra. När de vaknade på morgonen var det ljus överallt. Solen hade gått upp. Människorna tyckte att det var en vacker värld och de tackade sina skapare.

MÄNNISKORNA SJUNGER EN LOVSÅNG TILL GUDARNA

Gudarnas sång

woo-woo

woo-woo

(vers)

Först var allting helt svart och dött

För ingenting var fött

Åskan gick och ni fick ord

och så tänkte ni ut vår jord

(ref)

Jaaa sååå gick det till

när ni gjorde oss

Så vem hyllar er, vi människor förstås!

Så gick solen upp

Magi och trolleri!

Vem minns nu er,

jo det gör ju vi!

Värden skimrar av ljus och färg

med djupa hav och höga berg

Vi sjunger om allt vi ser,

vi kommer aldrig att glömma er

(ref)